

Una poètica de la il·lusió

Un dels poetes clau de la generació del cinquanta, l'autor de *Moralidades*, ha hagut d'enfrontar-se al que pareix el nou destí terrible de molts artistes: la sida. La mort de Jaime Gil de Biedma ha deixat sense mestre bona part de les últimes generacions.

Molts anys enrere, a causa d'una malaltia força literària, Jaime Gil de Biedma havia ja tingut l'experiència del que significa ser un malalt més que imaginari. Es tractava, però, d'una d'aquestes malalties que esdevenen benignes: la tuberculosi. Ara, anys més tard d'aquella estada a Navas de la Asunción, on va escriure el *Diario del artista seriamente enfermo*, ha volgut que hi reposen les seves despulles. *Diario de un artista seriamente enfermo* és un llibre que conté encertades reflexions sobre la naturalesa de l'ésser humà. Hi diu, quan parla de l'estat de post-tracció en què la malaltia l'ha immers: "Me he acostumbrado por completo a mi vida actual. Es sorprendente la adaptabilidad de uno: la obligación de permanecer en cama todo el día jamás la siento como un límite y me desenvuelvo en ella por completo a mis anchas. Además, me facilita la observancia de uno de esos horarios personales de ocio y de trabajo, arbitrarios y muy rígidos, que yo siempre había envidiado en los aristócratas ingleses de la buena época whig."

Aquella malaltia juvenil, literària, que el va dur pels camins de la creació, sens dubte té poc a veure amb aquesta altra que fa pocs dies se'n portà la seua vida. La sida, que comença a definir-se com una malaltia també adscrita als artistes i escriptors —alguns mitjans de comunicació ja s'han fet ressò de la quantitat d'artistes i persones de gremis similars que han mort últimament per aquesta síndrome— ha deixat la poesia en llengua

castellana sense un dels seus principals representants pel que fa a la generació del cinquanta i, més encara, amb la desaparició de Gil de Biedma també desapareix un dels poetes que més han influït en les noves generacions, ja que el que s'ha dit generació dels vuitanta ha pres des d'un començament alguns poetes del 50 com a mestres i, és clar que Biedma, Brines o Valente són els puntals en la literatura castellana.

UNA POETICA DE LA IL·LUSIO

Ja fa temps que el tòpic del suposat realisme de la generació de Biedma va passar a millor vida i qualsevol lector pot veure en els seus versos moltes més coses que la voluntat de fixar-hi el propi entorn. Andrew P. Debicki ja ha subratllat com la poesia de Biedma transforma i transcendeix els seus materials realistes. I és cert que per al poeta el llenguatge és una eina per a la creació de subjectivitat que s'allunya ben sovint del tema central i aparent del poema.

Però la poesia de Jaime Gil de Biedma, deixant a banda realismes i altres definicions abastadores o pretresament abastadores, es nodreix fonamentalment de materials ben íntims que accentuen la seva humanitat, com ara la il·lusió —la relació que hi mantenen il·lusió i realitat en els seus textos: "Ahora me pregunto si es que toda la vida / hemos estado así."—, l'amistat, com a generador de molts versos inoblidables, característica, a més, de tota la seva genera-

Amb Gil de Biedma desapareix uns dels poetes que més ha influït en les noves generacions.

ció; és curiós ara en la distància com va funcionar la influència cinematogràfica, pensem en Howard Hawks, Billy Wilder o altres directors americans dels cinquanta —d'arrels, però, europees— que tant van utilitzar el tema de l'amistat a les seves pel·lícules. La pretensió de Biedma és també fer una crítica del seu entorn social que es configura més aviat com una sana i eloqüent sortida per a la ironia; el poeta, ¡Déu n'hi do!, no aspira a fixar-hi res, sinó a donar-li la volta, a destriar les sensacions més punyents de l'ésser humà i fer-les art en el sentit ampli de la paraula.

Però aquesta forma d'enfrontar-se amb la matèria poètica, aquesta lluita per assolir un estadi més alt, ve acompanyada gairebé sempre de clares dificultats a l'hora de fer una obra extensa. El poeta hi deixa massa, en cada vers, arrisca molt més que la seva

capacitat, prestigi o futur poètics, s'arrisca, si més no, amb la seva pròpia existència: escriure esdevé així un compromís no social, sinó humà, i no tant amb la humanitat com amb si mateix. De tot l'anterior s'enten la seva escassa producció poètica —característica si fa no fa de tota la seva generació, que s'ha estimat molt més trigar molts anys a fer un llibre que presentar productes comuns i gastats—, i dels pocs llibres que ens va lliurar Jaime Gil de Biedma, encara que caldria potser parlar d'un sol llibre com és aquesta recopilació de la seva obra completa, *Las personas del verbo*, n'hi ha un, *Moralidades*, que el podem considerar un dels cims d'aquesta poètica ara sovint anomenada poesia del coneixement. Partint de *Moralidades* es podria fer tot un estudi de la tristíssima pèrdua de significació que la moral, però la moral en un

sentit ampli, ètic, ha tingut en la literatura dels últims anys, que configura una literatura àtona, sense una modulació existencial que la faça imprescindible com a experiència.

UNA PERSONALITAT EXCEPCIONAL

Biedma, vertader senyor de la ploma, destacava, no obstant, per una certa irradiació màgica, per una capacitat de suggerir sense paraules que la seva presència ens transmetia. En aquest sentit, les reunions amb altres companys de generació deixaven en l'espectador la sensació creixent que el poeta que callava, aquell que només recorria amb els seus ulls el públic i, de mica en mica, s'avenia a esguardar detingudament algú, guardava ja en el seu interior una resposta valuosa al tema que es plantejava. Síntesi i ironia, però una ironia no sempre maliciosa,

sinó més aviat lliurada a penetrar l'essència de les coses, podien ser dos dels trets més característics de la seva actuació pública.

Ara, ens ha deixat massa d'hora i alguns llibres, com el que anomenàvem al començament, *Diario del artista seriament enfermo*, han cobrat una intensa i espessa significació, com a mostra del seu pensament, d'unes idees que, malauradament, no van tenir una plasmació textual. Hem d'efectuar una profunda tasca de recerca en la seva poesia, rellegir i rellegir textos magnífics: "Las lecciones de cosas siempre han sido románticas / —posiblemente porque interpretamos / los detalles al pie de la letra / y el conjunto en sentido figurado.", per a copsar una mica un dels esperits poètics més suggestius del segle.

Xulio Ricardo Trigo